

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1937 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 15 januari 1937 dagtecknad proposition, nr 40, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

1. lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. samt
2. lag angående ändrad lydelse av 19 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

I sammanhang med berörda proposition har utskottet till behandling förehått tre med anledning av densamma väckta motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 207 av herr *David Pettersson* och motionerna i andra kammaren nr 411 av herr *Mäler m. fl.* och nr 420 av herrar *Andersson* i *Rasjön* och *Fast*.

I motionerna I: 207 och II: 420, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville besluta, att 5 § 2 mom. i förslaget till lag om anställande distriktsbarnmorskor måtte utgå.

I motionen II: 411 hemställles, att riksdagen måtte besluta vidtaga sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor, att bestämmelsen i 6 § om distriktsbarnmorskans rätt att vid förrättning i barnaföderskas hem av den vårdade erhålla antingen fri skjuts eller ersättning för resekostnaden ändras därhän, att hon må erhålla sagda ersättning av allmänna medel, samt att 1 och 4 §§ ävensom punkten 4:o i övergångsbestämmelserna bringas i överensstämmelse härmed.

Genom proposition, nr 39, till innevarande riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bifalla de förslag angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård, som innefattas i propositionen. Denna har för behandling hänvisats till statsutskottet, som den 27 april 1937 avgivit utlåtande, nr 121, i ärendet.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen nr 40 framlagda lagförslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till förevarande proposition ävensom till propositionen nr 39.

I fråga om de skäl, motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet kommer att i det följande behandla de båda lagförslagen vart för sig.

Lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Inledning. Spörsmålen om en förbättrad förlossningsvård samt anordnande av förebyggande mödra- och barnavård jämte därmed sammanhängande frågor ha sedan länge varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet.

De i propositionerna nr 39 och 40 framlagda förslagen grunda sig på ett av *befolkningskommissionen* den 10 december 1935 avgivet betänkande med förslag till omorganisation av den slutna förlossningsvården, barnmorskewäsendet och barnmorskeutbildningen samt till vissa åtgärder beträffande förebyggande mödra- och barnavård (stat. off. utr. 1936: 12).

Befolkningskommissionens förslag syfta till att, med anlitande i största möjliga utsträckning av redan befintliga anordningar och arbetskrafter, av förlossningsvårdens olika grenar samt den förebyggande mödra- och barnavården skapa ett sammanhängande vårdområde, lätt tillgängligt för alla dem, som önska begagna sig av sådan vård.

För att underlätta uppnåendet av detta mål har kommissionen i första hand såsom en grundläggande princip förordat, att det allmänna skall helt bestrida normalkostnaderna för förlossningsvården, däri inbegripet även förvården av den gravida kvinnan, den s. k. förebyggande mödravården. I konsekvens härmed föreslår kommissionen, att staten skall dels övertaga huvudparten av kostnaderna för den öppna barnbördsvården, dels och lämna bidrag till kostnaderna för den slutna barnbördsvården, allt på villkor att barnaföderskor, som förlösas i hemmen, skola åtnjuta kostnadsfri hjälp av barnmorska samt att av barnaföderskor, som förlösas å anstalt, endast må uttagas en låg avgift, avsedd såsom bidrag till anstaltens utgifter för kost under barnsängstiden. Principiellt skall alltså förlossningsvården såsom sådan vara kostnadsfri för barnaföderskan.

Kommissionen finner en genomgripande omorganisation av den öppna barnbördsvården ofrånkomlig. Kommissionen erinrar härvid, att utvecklingen i vårt land under senare tid snabbt gått i den riktningen, att kvinnorna föredraga att bliva förlösta å anstalt framför i hemmet, samt att denna omständighet i samband med den sjunkande fruktsamheten hos befolkningen medfört ett starkt minskat arbete för barnmorskorna i den öppna vården. Kommissionen finner det vara av synnerligen stor betydelse, att den öppna barnbördsvården gives en ändamålsenlig anpassning till anstaltsvården samt att i sådant syfte ett nära samarbete ordnas mellan den slutna och den öppna barnbördsvården. Kommissionen har därvid tänkt sig, att barnmorskorna skulle i viss omfattning sysselsättas jämväl i den slutna barnbördsvården. Härjämte skulle barnmorskorna utnyttjas i den förebyggande

mödravården samt under en övergångstid även i den förebyggande barnavården. Då härför kräves en komplettering av barnmorskornas nuvarande utbildning samt densamma ansetts vara i behov av omläggning även i andra delar, har kommissionen ock framlagt förslag i sådant hänseende.

Över befolkningskommissionens betänkande hava efter remiss *yttranden* avgivits av ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i propositionen nr 39 inledningsvis framhållit:

De föreliggande förslagen angående ordnande av förlossningsvårdens olika grenar samt den förebyggande mödra- och barnavården stå i nära samband med varandra och böra behandlas i ett sammanhang. I stort sett kan jag ock — i likhet med flertalet hörda myndigheter och sammanslutningar — ansluta mig till de huvudprinciper, som ligga till grund för kommissionens förslag. Goda skäl synas mig sålunda tala för att man söker i möjligaste mån lätta den enskildes utgifter för förlossnings- och därmed sammanhängande vård samt att bemedlade och obemedlade kvinnor därvid jämfästas. En förutsättning härför är dock, att för nu nämnda ändamål statsmedel tagas i anspråk i väsentligt större omfattning än hittills varit fallet. Jag biträder alltså principen om fri förlossningsvård.

Föreliggande omständigheter lära vidare göra det ofrånkomligt för det allmänna att vidtaga åtgärder för ett utbyggande av den slutna barnbördsvården och en omreglering av den öppna barnbördsvården i anslutning därtill.

Uppenbarligen är det angeläget, att de barnmorskor, som härigenom bliva mer eller mindre sysslösa, i första hand utnyttjas för den slutna barnbördsvården. För ändamålet synes lämpligen böra anordnas ett samarbete mellan den slutna och öppna barnbördsvården, i huvudsaklig överensstämmelse med vad befolkningskommissionen tänkt sig. En rationell ordning torde emellertid kräva, att barnmorskorna härjämte i viss omfattning tagas i anspråk för sådana uppgifter inom den förebyggande mödra- och barnavården, som utan större olägenhet kunna anförtros dem. Huru gränsen härvidlag skall dragas, därom råda som antytts olika meningar. Prövningen av denna fråga torde böra upptagas först i samband med organisationen av den förebyggande mödra- och barnavården i dess helhet. Detsamma gäller frågan om barnmorskeutbildningens omläggande.

Genom beslut den 30 december 1936 har Kungl. Maj:t föreskrivit bland annat, att ledig distriktsbarnmorsketjänst icke må återbesättas med ordinarie innehavare i annan ordning än genom transport av sådan befattningshavare från annat distrikt.

Statsutskottet har i sitt utlåtande över propositionen nr 39 uttalat, att utskottet funnit de av befolkningskommissionen framlagda huvudprinciperna i stort sett ägnade att medföra en väsentlig förbättring av vårdmöjligheterna vid barnsbörd, varför utskottet ansett sig kunna tillstyrka, att dessa principer lades till grund för en omorganisation av förlossningsvården.

Nuvarande organisation av den öppna barnbördsvården. Gällande bestämmelser rörande barnmorskeväsendet innehållas närmast i lagen den

28 mars 1919 (nr 138) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m., reglementet den 21 november 1919 (798) för barnmorskor, reglementet den 21 november 1919 (nr 799) för barnmorskestyrelserna i riket, kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 384) angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor samt kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 239) angående dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor och vissa av kommun fast anställda barnmorskor.

Enligt de sålunda meddelade bestämmelserna gäller i huvudsak följande.

Riket skall vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med en fast anställd distriktsbarnmorska. Medicinalstyrelsen, som har att fastställa distriktsindelningen, äger dock medgiva att stad och närbelägen mindre landskommun må undantagas från distriktsindelningen under villkor att staden eller landskommunen träffar avtal med tillräckligt antal i staden praktiserande barnmorskor, varigenom dessa mot ersättning av staden eller landskommunen förplikta sig att enligt fastställd taxa betjäna barnaföderskor.

För handläggning av ärenden rörande barnmorskeväsendet skall inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, finnas en barnmorskestyrelse.

Behörighet att utöva barnmorskeyrket tillkommer endast den, som vid läroanstalt för barnmorskor inom riket genomgått stadgad lärokurs, på grund därav erhållit barnmorskebrev och därefter av medicinalstyrelsen meddelats legitimation såsom barnmorska.

Distriktsbarnmorska tillsättes av barnmorskestyrelsen, sedan den eller de till barnmorskedistriktet hörande kommunerna avgivit sitt förord, på förordnande tillsvidare med 6 månaders ömsesidig uppsägningstid. I årlig lön skall distriktsbarnmorska åtnjuta minst 950 kronor jämte två ålderstillägg, vartdera å 100 kronor, efter 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring ävensom därjämte antingen förses med tjänlig bostad, bestående av minst ett rum och kök jämte uthus och, där så lämpligen kan ske, planteringsland, samt nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris, dock minst 250 kronor. Vidare skall distriktsbarnmorska åtnjuta gottgörelse för alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt, där så lämpligen kan ske, kostnadsfritt tillhandahållas telefon. Utöver den fasta avlöningen äger distriktsbarnmorska att för varje förrättning och rådfrågning undfå ersättning enligt taxa, som vid hennes antagande eller senare, jämlikt med henne träffat avtal, blivit av barnmorskestyrelsen fastställd. I taxan skall distriktsbarnmorska tillförsäkras fria resor till och från förrättningsstället. Därest hinder för tjänstens behöriga uppehållande icke möter, skall distriktsbarnmorska äga rätt att åtnjuta semester under en tid av 14 dagar årligen.

De till distriktsbarnmorska utgående avlöningsförmånerna bestridas av den eller de till distriktet hörande kommunerna. Av dem tillhandahållas jämväl gottgörelsen för förbrukningsartiklar samt för telefon. Emellertid bidrager staten till distriktsbarnmorskas årliga avlöning med 250 kronor, varjämte, där distriktets kommun eller kommuner deltaga i landsting, detta

bidrager med minst samma belopp för år räknat. Av statsmedel bestridas därjämte de till distriktsbarnmorska utgående ålderstilläggen.

Av den kontanta lönen skola 250 kronor, motsvarande det lägst utgående landstingsbidraget, anses utgöra tjänstgöringspenningar.

För fullgörande av distriktsbarnmorskornas åligganden under tid då de åtnjuta semester eller eljest förfall för dem föreligger skall inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, finnas erforderligt antal fast anställda reservbarnmorskor. Sådan barnmorska tillsättes för viss tid av barnmorskestyrelsen, som jämväl bestämmer den ort, där hon skall vara bosatt. Reservbarnmorska skall i årlig lön åtnjuta minst 500 kronor. Vid uppehållande av distriktsbarnmorskas tjänst äger reservbarnmorska tillika av landstinget eller staden uppbära dagavlönning med minst 3 kronor jämte ersättning för resa till och från tjänstgöringsorten, varjämte hon där skall av vederbörande distriktsbarnmorska eller, vid vakans, av den eller de till distriktet hörande kommunerna förses med möblerat rum med värme och lyse. På nämnda kommuner eller kommuners bekostnad skall hon därjämte åtnjuta gottgörelse för alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar. Utöver vad nu är sagt äger reservbarnmorska för varje förrättning och rådfrågning åtnjuta den ersättning och de förmåner i övrigt, vilka i den för tjänstgöringsdistriktet gällande taxan tillförsäkrats distriktsbarnmorska.

Till reservbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med 100 kronor och vederbörande landsting eller stad med minst 400 kronor.

Kommun, som ingår i ett eller flera barnmorskedistrikt, äger utöver distriktsbarnmorska ha särskild barnmorska fast anställd i sin tjänst eller träffa avtal med annan barnmorska att mot ersättning av kommunen för varje förrättning eller med visst årligt belopp betjäna barnaföderskor. I fall dylik kommunbarnmorska finnes, åligger det dock kommunen att fullgöra föreskriven skyldighet att bidra till distriktsbarnmorskas avlöning. Är kommunbarnmorska fast anställd, skall hon åtnjuta den lön samt den ersättning och de förmåner i övrigt, som tillkomma distriktsbarnmorska. Staten eller landsting bidrager ej till sådan kommunbarnmorskas avlöning. Enligt övergångsbestämmelser till lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. medgavs anstånd med distriktsbarnmorskas anställande inom sådana distrikt, i vilka vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1920 förefanns fast anställd kommunbarnmorska, intill dess tjänsteavtalet med henne utgått eller hon blivit till distriktsbarnmorska antagen. Funnos vid nämnda tid inom dylikt distrikt flera fast anställda kommunbarnmorskor, var enahanda anstånd medgivet, till dess för en var av dem tjänstetiden utgått eller den sist kvarstående av dem blivit till distriktsbarnmorska antagen. I dessa fall utgår visst statsbidrag.

Redogörelse för *befolkningskommissionens förslag* till omorganisation av barnmorskeväsendet lämnas (sid. 14—17) i statsutskottets ovannämnda utlåtande nr 121.

Föredragande departementschefen har i stort sett biträtt kommissionens förslag, ehuru han i olika hänseenden förordat avvikelser därifrån. Det väsentliga innehållet i hans anförande i ämnet återgives (sid. 18—22) i statsutskottets berörda utlåtande.

Andra lagutskottet tillåter sig hänvisa till statsutskottets utlåtande i nämnda delar.

Statsutskottet har i sitt utlåtande (sid. 23 och 24) i huvudsak tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag rörande den öppna barnbördsvården. För de erinringar, statsutskottet ansett sig böra göra, redogöres nedan.

Utskottet.

Utskottet, som tillstyrker att Kungl. Maj:ts förslag lägges till grund för lagstiftning, har vid granskning av förslagets detaljer och de i ämnet väckta motionerna ansett sig böra göra vissa erinringar eller uttalanden.

Motionen II:411 har i sin helhet upptagits till behandling i samband med 6 § i lagförslaget.

2 § 2 mom.

Enligt 39 § *lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting* skall landstinget å lagtima möte för tiden intill slutet av nästa lagtima möte utse ett förvaltningsutskott.

Förvaltningsutskottet tillkommer, bland annat, att handhava landstingets penningväsende, att hava överinseende över de för särskilda verkställighetsbestyr utsedda styrelser eller personers ekonomiska förvaltning och därjämte utöva den befattning med förvaltningen av landstingets anstalter och inrättningar, som enligt lag eller författning ankommer å förvaltningsutskottet, att avgiva förslag till inkomst- och utgiftsstat för landstinget samt att, i den mån annorlunda icke genom lag eller författning eller landstingets beslut föreskrives, verkställa beredning av övriga på landstingets handläggning ankommande ärenden.

Enligt 40 § första stycket antager landstinget reglemente för förvaltningsutskottet. I reglementet bestämmer landstinget det antal ledamöter jämte suppleanter för dem, varav utskottet skall vara sammansatt; dock må antalet ledamöter icke vara under fem eller över femton och antalet suppleanter icke utgöra mindre än hälften av ledamöternas antal.

I enlighet med av andra lagutskottet (utlåt. nr 2) därom gjord hemställan anhöll 1934 års riksdag i skrivelse den 14 februari 1934, nr 26, om utredning, huruvida och på vad sätt ändringar i gällande lagar och författningar borde vidtagas i syfte att bereda landsting möjlighet att från epideminämnd och måhända även från barnmorskestyrelse överflytta dem åliggande uppgifter å landstings förvaltningsutskott, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

En redogörelse för de yttranden, som avgivits över riksdagens skrivelse i nu ifrågasvarande del, återfinnes å sid. 16 och 17 i propositionen nr 40.

Befolkningskommissionen har beaktat önskemålet att sammanföra all barnbördsvård inom landstingsområde respektive icke-landstingsstad under en gemensam ledning. Dess uttalanden i ämnet hava återgivits (sid. 50 och 51) i propositionen nr 39.

För vad yttrandena över kommissionens betänkande i denna fråga innehålla redogöres (sid. 52 och 53) i samma proposition.

Föredragande departementschefen anför i propositionen nr 39 (sid. 54 och 55) i detta ämne:

Uppenbart är, att en enhetlig ledning av all barnbördsvård inom ett sjukvårdsområde skulle vara ägnad att medföra betydande fördelar, framför allt ur samarbetsynpunkt. Såsom befolkningskommissionen framhållit, förorsaka emellertid gällande bestämmelser och organisatoriska förhållanden vissa svårigheter att åstadkomma en dylik enhetlig ledning. Särskilt gäller detta beträffande barnbördsavdelningarna vid lasarett och sjukstugor, vilka icke gärna kunna utbrytas från sjukhusets administration i övrigt. I de avgivna yttrandena hava olika vägar anvisats för främjande i möjligaste mån av en enhetlig ledning. Å ena sidan har sålunda från landstingshåll såsom en lämplig åtgärd förordats, att landsting beredes möjlighet att överflytta barnmorskestyrelsens nuvarande åligganden till landstingets förvaltningsutskott eller dess sjukvårdsavdelning, där sådan finnes. Å andra sidan har länsstyrelsen i Södermanlands län gjort gällande, att en så långt gående åtgärd icke vore motiverad, enär landstingen genom att besätta sina två platser i barnmorskestyrelsen med ledamöter av förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning skulle utan svårighet kunna åstadkomma erforderligt samarbete. Med denna anordning skulle förste provinsialläkarens medbestämmanderätt rörande distriktsbarnmorskeväsendet kunna bibehållas, vilket länsstyrelsen ansåge högeligen önskvärt.

Båda nu antydda vägar synas mig i stort sett framkomliga. I det förra hänseendet vill jag nämna, att en liknande möjlighet redan förefinnes på distriktsvårdens område. Enligt kungörelsen den 28 juni 1935 (nr 428) angående statsbidrag till distriktsvård äger sålunda landsting efter medgivande av medicinalstyrelsen besluta, att distriktsvårdsstyrelsen skall utgöras av förvaltningsutskottet eller avdelning därav, därest utskottet eller avdelningen är i huvudsak sammansatt efter de grunder, som gälla distriktsvårdsstyrelse. Härjämte må erinras, att riksdagen i skrivelse den 14 februari 1934 hemställt om utredning, huruvida och på vad sätt ändringar i gällande lagar och författningar borde vidtagas i syfte att bereda landstingen möjlighet att till förvaltningsutskotten överflytta bland annat barnmorskestyrelsens åligganden. Skrivelsen har i vanlig ordning varit föremål för remiss till bland andra medicinalstyrelsen, länsstyrelserna, landstingens förvaltningsutskott och barnmorskestyrelserna. Därvid hava yppats ganska delade meningar angående lämpligheten och behovet av att åtminstone för det dåvarande vidtaga åtgärder i nämnda syfte. Såsom av det föregående framgår, ligga emellertid förhållandena numera annorlunda till. Jag har därför ansett mig böra förorda, att åt landstingen, i analogi med vad som gäller beträffande distriktsvården, beredes viss möjlighet att låta förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning fungera såsom barnmorskestyrelse. Att som villkor härför föreskriva, att förste provinsialläkaren skall hava säte och stämma i utskottet eller avdelningen synes mig knappast erforderligt. Däremot bör han givetvis äga — och instruktionsledes åläggas — att närvara vid utskottets eller avdelningens sammanträden, då ärenden angående barnbördsvård handläggas,

med rätt för honom att yttra sig och få avvikande mening antecknad till protokollet. På detta sätt skulle en enhetlig ledning kunna åstadkommas icke blott för barnbördsvården i dess helhet utan även för den förebyggande mödra- och barnavården samt distriktsvården, i den mån sådan vård utbygges. Jag återkommer i annat sammanhang till frågan om de författningsändringar, som äro erforderliga för uppnående av berörda syfte.

Där en sammanslagning av nu angiven innebörd icke erfordras eller av lokala skäl icke anses böra komma till stånd, synes mig lämpligt, att landstingen för vinnande av önskvärd kontakt mellan slutna och öppna barnbördsvård begagna sig av den möjlighet, som antytts av länsstyrelsen i Södermanlands län.

I nu förevarande proposition, nr 40, erinrar *föredragande departementschefen* om sitt ovan återgivna yttrande i propositionen nr 39.

Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 121 (sid. 13) icke haft något att erinra mot departementschefens ovan återgivna uttalanden.

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i denna del. I likhet med föredragande departementschefen vill utskottet sålunda förorda, att allenast möjlighet beredes landstingen att från barnmorskestyrelse överflytta styrelsen åliggande uppgifter på förvaltningsutskottet eller viss avdelning av detsamma. Vederbörande huvudmän skola följaktligen äga frihet att under beaktande av de lokala förhållandena avgöra, vilket organ som skall handhava nu ifrågavarande uppgifter.

4 §.

Enligt *befolkningskommissionen* (prop. nr 39 sid. 58 och 59) skulle det åligga distriktsbarnmorska att utan särskild ersättning lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlösts i hemmet. Därjämte skulle distriktsbarnmorska vara skyldig att utan särskild ersättning dels efter anvisning av barnmorskestyrelsen tjänstgöra å förlossningsanstalt, vilken drives av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, dels ock i den utsträckning, medicinalstyrelsen bestämmer, biträda i statsunderstödd förebyggande barnavårdsverksamhet.

I fråga om samarbetet mellan den slutna och den öppna barnbördsvården får utskottet hänvisa till de i propositionen nr 39 lämnade redogörelserna för uttalanden av statens sjukvårdskommitté m. fl. (sid. 47 och 48) och av befolkningskommissionen (sid. 48—51) samt för yttranden över kommissionens förslag (sid. 51—54). Föredragande departementschefens anförande återfinnes i samma proposition å sid. 54 och 55.

Den förebyggande mödra- och barnavården har i propositionen nr 39 behandlats under rubrikerna moderskapsunderstödsverkans (sid. 90), försöksverksamhet (sid. 90), medicinalstyrelsens förslag den 4 april 1935 (sid. 91—100), yttranden över medicinalstyrelsens förslag (sid. 100), befolkningskommissionens förslag (sid. 100—106), yttranden över befolkningskommissionens förslag (sid. 106—118) samt departementschefen (sid. 118—124).

I förevarande proposition, nr 40, yttrar *föredragande departementschefen* om 4 § i lagförslaget:

I denna paragraf kommer principen om allmän kostnadsfri förlossningsvård till uttryck, i det däri ålägges distriktsbarnmorska att utan ersättning av den vårdade annat än för resekostnad i vissa fall lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlöst i hemmet. Barnmorskestyrelsen skall bestämma, inom vilket eller vilka distrikt barnmorska har att verka, samt äger följaktligen även att, när omständigheterna det påkalla, verkställa förflyttning av barnmorska från ett distrikt till annat sådant inom styrelsens behörighetsområde. Barnmorska skall även vara skyldig att efter barnmorskestyrelsens bestämmande inom styrelsens behörighetsområde tjänstgöra i slutet förlossningsvård, dock endast å anstalt, som drives av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Då jag icke velat förutsätta, att distriktsbarnmorskorna annat än under en relativt kort provisorietid skola tagas i anspråk för den förebyggande barnavårdsverksamheten, har anledning saknats att ålägga dem att biträda i sådan verksamhet, för vilken kräves särskild utbildning.

Statsutskottet har i sitt ovannämnda utlåtande nr 121 (sid. 13) understrukt vikten av att nuvarande distrikts- och reservbarnmorskor tagas i anspråk jämväl för den slutna barnbördsvården i all den omfattning, som vårdförhållandena och omständigheterna i övrigt medgiva.

Utskottet ansluter sig till statsutskottets ovan återgivna uttalande. Såsom befolkningskommissionen framhållit finnes det anledning att antaga, att barnmorskornas verksamhet i den öppna vården kommer att minska under den närmaste framtiden. Distrikts- och reservbarnmorskornas tjänstgöring på anstalt är otvivelaktigt ägnad att underhålla och utveckla deras yrkeskicklighet, vilken eljest genom otillräcklig praktik skulle kunna äventyras.

Utskottet.

5 § 1 mom.

Befolkningskommissionens förslag till förevarande stadgande (prop. nr 39 sid. 59, 64—66) har i huvudsak följande innebörd:

Distriktsbarnmorska skall åtnjuta dels kontant lön av minst 1,800 kronor för år jämte tre ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter 3, 6 och 9 års väl vitsordad tjänstgöring, dels ock kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Bostaden skall omfatta minst ett rum och kök jämte nödiga uthus ävensom, där så lämpligen kan ske, särskilt rum för mottagning. Tillika skall distriktsbarnmorska kostnadsfritt erhålla alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt, där så lämpligen kan ske, beredas fri telefon. Ersättning enligt taxa för förrättning och rådfrågning skall ej vidare utgå.

Den kontanta lönen skall ej vidare till någon del utgå i form av tjänstgöringspenningar utan skall, tillika med gottgörelsen för förbrukningsartiklar, i sin helhet tillhandahållas distriktsbarnmorskans månadsvis i efterskott.

Slutligen skall distriktsbarnmorska äga rätt att åtnjuta semester under sammanlagt en månad årligen på tid, som barnmorskestyrelsen bestämmer.

Kommissionen framhåller, att distriktsbarnmorskans nuvarande avlöningsförmåner äro bestämda under förutsättning, att inkomsten av praktik skall

komplettera den fast utgående lönen. Vid den nuvarande organisationens tillkomst räknade man med att distrikten i regel skulle bli av sådan storlek, att barnmorskan finge i genomsnitt 50 förlossningar per år, men såsom förut nämnts hade utvecklingen gått i annan riktning.

Vid beräklandet av den kontanta lönen för distriktsbarnmorskorna utgår kommissionen från den nuvarande årliga minimilönen å 950 kronor jämte ålderstillägg samt anser, att härtill bör läggas dels 350 kronor såsom ersättning för utebliven inkomst av praktik och dels 200 kronor såsom ersättning för avgiftsfri förvård. Den kontanta årliga lönen skulle sålunda bli 1,500 kronor jämte två ålderstillägg, vart och ett å 100 kronor, efter 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring. Kommissionen betonar, att angivna belopp skall utgöra distriktsbarnmorskans minimiavlönning och att hinder således icke skall möta för ett landsting att, såsom nu kan ske i fråga om distriktssköterskor, lämna tillskott till lönen. Vidare framhåller kommissionen, att den nämnda kontanta lönen är avsedd att utgå till samtliga nu anställda distriktsbarnmorskor, vilket kommit till uttryck i de av kommissionen föreslagna övergångsbestämmelserna. Beträffande åter sådana distriktsbarnmorskor, vilka erhållit en ökad utbildning i enlighet med kommissionens förslag, d. v. s. en med distriktssköterska till sin omfattning jämförbar utbildning, anser kommissionen avlöningsförhållandena böra förbättras. Med en sådan ändrad utbildning skola distriktsbarnmorskorna enligt kommissionens mening därjämte utan särskild ersättning biträda i den förebyggande barnvården jämsides med distriktssköterskorna. Under sådana förhållanden finner kommissionen lämpligt föreslå, att ifrågavarande distriktsbarnmorskor i lönehänseende jämställas med distriktssköterskorna. Distriktsbarnmorska med en förbättrad utbildning, som nu nämnts, föreslås därför såsom ovan omnämnts, skola erhålla — liksom distriktssköterska — en kontant lön av 1,800 kronor för år jämte tre ålderstillägg, vart och ett å 100 kronor, efter 3, 6 och 9 års väl vitsordad tjänstgöring.

Angående ersättning för utebliven inkomst av praktik yttrar kommissionen:

Godtages förslaget om fri barnmorskevård, vilket skulle innebära förbud för barnmorskan att av barnafödarskan uppbära ersättning för biträde i samband med förlossningen, uppställer sig frågan, till vilket belopp ersättningen för utebliven praktikinkomst skall sättas. Kommissionen har för denna frågas bedömande verkställt en undersökning rörande distriktsbarnmorskors inkomst av praktik för år 1934 för biträde vid förlossning. Utredningen har visat, att denna inkomst varierar rätt betydligt, givetvis i proportion till antalet förlossningar, som kommit på respektive barnmorskor. För samtliga distrikt i 22 landstingsområden, beträffande vilka uppgifter i förevarande hänseende lämnats, utgör det genomsnittliga beloppet 319 kronor; för något över 5 % av samtliga barnmorskor har den överstigit 750 kronor och för något över 7.5 % har den understigit 100 kronor.

För *yttrandena* över kommissionens förslag i denna del redogöres å sid. 77—80 i propositionen nr 39.

Föredragande departementschefen yttrar i propositionen nr 39 (sid. 86 och 87):

Med den ståndpunkt till frågan om utbildningens ordnande, jag i det följande intager, kan jag icke förorda det av befolkningskommissionen angivna

sättet för avlöningsfrågans lösning genom två skilda löneplan, ett högre för de framdeles utbildade och ett lägre för de nu tjänstgörande. Jag vill i stället föreslå, att principiellt ett och samma grundbelopp fastställs för samtliga distriktsbarnmorskor under hänsynstagande till nu stadgad utbildning. Lämpligen synes man därvid kunna utgå från den kontanta grundlön å 1,500 kronor, som av kommissionen förordats för de nuvarande distriktsbarnmorskorna; i denna ingår en beräknad ersättning för mödravård å 200 kronor och för utebliven inkomst av praktik å 350 kronor. Man torde tillika böra räkna med tre ålderstillägg, vardera å 100 kronor efter respektive tre, sex och nio års tjänstgöring såsom distriktsbarnmorska. Då vidare fog synes föreligga för de framställda kraven på en gradering av den kontanta lönen efter arbetsbördan, har jag ansett mig böra i viss utsträckning tillmötesgå desamma. Jag har därvid funnit mig böra föreslå, att en tilläggsersättning skall utgå beräknad efter antalet förlossningar så, att för varje förlossning utöver 25, vid vilken distriktsbarnmorska under loppet av ett kalenderår biträtt, skall beräknas ett tillägg till lönen av 10 kronor, dock högst 300 kronor för år. På så sätt skulle i de mest arbetstyngda distrikten den totala avlöningen komma att uppgå till samma belopp som gäller i fråga om distriktssköterska. Till de distriktsbarnmorskor, som efter vad jag nyss antydde kunna komma att tills vidare tagas i anspråk för förebyggande barnavård, lär rimligen särskild ersättning härför böra utgå. Jag vill föreslå, att denna beräknas efter 300 kronor för år, dock att sådan ersättning jämte tilläggsersättning för ökat arbete med förlossningar icke må sammanlagt utgå med mer än 300 kronor för år. Genom nu förordade åtgärd skulle jämväl distriktsbarnmorskor, som komma att sysselsättas i barnavården, erhålla ersättning enligt de för distriktssköterska stadgade grunder. Ingen befogad erinran synes mig i och för sig kunna göras emot att de distriktsbarnmorskor, vilka i ena eller andra avseendet hava en väsentligt mindre arbetsbörda, också erhålla en lägre årsavlöning. Emellertid lär icke kunna uteslutas, att den nu för dessa förordade kontanta avlöningen kommer att understiga den hittills utgående, framförallt då vederbörande befattningshavare åtnjuter högre lön än den stadgade minimilönen. Billighetsskäl synas mig därvid tala för att landstingen i sådana fall bereda de nuvarande tjänsteinnehavarna skäligt personligt lönetillskott. Hinder lär ej möta för att jämväl beloppet av sådant lönetillskott ställes i relation till det utförda arbetet.

Vidkommande naturaförmånerna finner jag ej anledning föreligga att frångå kommissionens förslag. Emellertid må erinras, att även de förmåner, som föreskrivits skola utgå in natura, äro att anse såsom minimiförmåner. För de i den öppna förlossningsvården sysselsatta distriktsbarnmorskorna torde det sålunda få anses skäligt, att tillgång till särskilt rum för mottagning beredes. I all den utsträckning så är möjligt bör distriktsbarnmorska även åtnjuta fri telefon. Skäl synas icke föreligga att, på sätt från några håll påyrkats, meddela bestämmelse om visst minimibelopp beträffande kontantersättningen för naturaförmånerna utan torde, såsom kommissionen föreslagit, beloppet i alla fall böra beräknas efter ortens pris. I detta sammanhang vill jag framhålla, att hinder ej lär möta för en anordning, enligt vilken endast vissa av de ifrågavarande förmånerna utgå in natura och de övriga ersättas med kontant belopp. Sålunda synes det i flera fall kunna vara lämpligt att, i stället för tillhandahållande åt distriktsbarnmorska av möbler, åt henne beredes en kontant ersättning för denna förmån. Jag anser mig emellertid böra betona, att krav icke heller framdeles kunna från befattningshavarens sida framställas på evalvering av naturaförmåner i penningar. Bestämmandet härutinnan tillkommer helt huvudmannen.

Till ytterligare belysning av de i förevarande moment behandlade frågorna tillåter sig utskottet lämna följande uppgifter.

Enligt kungl. kungörelsen den 28 juni 1935 angående statsbidrag till distriktsvård skall *distriktssköterska* åtnjuta dels kontant lön av minst 1,800 kronor för år jämte tre ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter 3, 6 och 9 års väl vitsordad tjänstgöring, dels ock kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Bostaden skall omfatta minst ett rum och kök jämte nödiga uthus ävensom, där så lämpligen kan ske, särskilt rum för mottagning. Tillika skall distriktssköterska, där så lämpligen kan ske, beredas fri telefon. Distriktssköterska skall äga rätt till en månads semester på tid, distriktsstyrelsen bestämmer.

Enligt medicinalstyrelsens den 4 maj 1933 avgivna förslag till nya författningsbestämmelser angående statsbidrag till avlöning åt distriktssköterskor m. m. (stat. off. utr. 1934:9) skulle distriktssköterska erhålla, bland annat, möblerad bostad jämte erforderlig köksutrustning.

I proposition nr 213 till 1935 års riksdag med förslag till omorganisation av distriktsvården m. m. uttalade föredragande departementschefen, att det kunde diskuteras, huruvida köksutrustning borde ingå i löneförmånerna, men att han ansett sig ej böra frångå medicinalstyrelsens förslag härutinnan, då bestämmelsen härom öppnade möjlighet för en reglering av lönen i denna del efter ortens sed.

Sammansatta stats- och andra lagutskottet yttrade i sitt utlåtande, nr 5, över nämnda proposition, att det icke ansett lämpligt tillstyrka, att i distriktsköterskornas löneförmåner inrymdes köksutrustning, då utskottet ej kunnat undgå att finna förslaget i denna del opraktiskt.

Riksdagen anslöt sig till det sammansatta utskottets uppfattning i denna fråga.

I samband med propositionen nr 39 har statsutskottet förehaft till behandling, bland annat, en av fröken Hesselgren m. fl. väckt motion, II:412, vari hemställts, att riksdagen måste besluta att statsbidraget till distrikts- eller reservbarnmorskas avlöning skall utgå med 1,800 kronor per år jämte ålderstillägg.

Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 121 (sid. 23 och 24) rörande distriktsbarnmorskas avlöningsförmåner yttrat, bland annat, att utskottet ställde sig tveksamt emot att nu företaga en så genomgripande omläggning av barnmorskeutbildningen, som befolkningskommissionen föreslagit, samt att med denna utgångspunkt de av Kungl. Maj:t föreslagna löneförmånerna syntes utskottet motsvara vad som rimligen kunde komma i fråga vid jämförelse med befattningshavare inom närstående områden, särskilt distriktsköterskorna. Härav följde, att utskottet icke ansåge sig kunna tillstyrka bifall till det i motionen II:412 framställda yrkandet, att statsbidrag till distrikts- och reservbarnmorskas avlöning skulle utgå med 1,800 kronor jämte

ålderstillägg. I likhet med departementschefen funne utskottet emellertid billighetsskäl tala för att landstingen beredde de nuvarande barnmorskor, som med Kungl. Maj:ts förslag skulle komma i åtnjutande av lägre löneförmåner än för närvarande, ett skäligt personligt lönetillskott.

Reservation mot statsutskottets utlåtande i berörda del har avgivits av herrar J. B. Johansson i Fredrikslund och K. Magnusson i Skövde, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka det ovannämnda yrkandet i motionen II: 412.

Utskottet har intet att erinra mot förevarande stadgande. Utskottet vill emellertid uttala sin anslutning till vad föredragande departementschefen och statsutskottet uttalat rörande önskvärdheten av att landstingen bereda de nuvarande barnmorskor, som med Kungl. Maj:ts förslag skulle komma i åtnjutande av lägre löneförmåner än för närvarande, ett skäligt personligt lönetillskott. Utskottet vill även framhålla, att det, såsom departementschefen uttalat, stundom torde vara lämpligt, att distriktsbarnmorska i stället för möbler erhåller en kontant ersättning för denna förmån.

Utskottet.

5 § 2 mom.

Enligt 4 § 2 mom. i *gällande lag* skola tvister om utgörande och beskaffenhet av naturaförmånerna eller om ersättning för dessa förmåner hänskjutas till avgörande av barnmorskestyrelsen, vars beslut ej får överklagas.

Befolkningskommissionen har ansett denna befogenhet att avgöra ifrågavarande tvister böra tillkomma medicinalstyrelsen.

I sitt yttrande över kommissionens betänkande uttalade *barnmorskestyrelsen i Blekinge län*, att ersättningen för naturaförmånerna borde bestämmas på samma sätt som för närvarande.

Å andra sidan hävdade *Skaraborgs läns landsting*, att då landstingen i egenkap av huvudmän helt skola svara för naturaförmånerna, landstingen också böra äga bedöma omfattningen och värdet av dessa förmåner. Det vore därför ej tilltalande, att medicinalstyrelsen i händelse av tvist skulle äga besluta i denna angelägenhet.

Föredragande departementschefen uttalar i denna fråga i propositionen nr 39 (sid. 87), att om tvist uppkomme om utgörande och beskaffenhet av naturaförmåner eller om ersättning för dessa förmåner borde i överensstämmelse med kommissionens förslag frågan hänskjutas till medicinalstyrelsens avgörande. I propositionen nr 40 yttrar departementschefen, att i 5 § 2 mom. har med hänsyn till tvisteföremålets i allmänhet ringa värde ansetts böra föreskrivas, att medicinalstyrelsens beslut ej må överklagas.

Statsutskottet har i sitt ovannämnda utlåtande nr 121 icke gjort någon erinran på denna punkt.

I *motionerna I: 207 och II: 420* hemställes, att riksdagen ville besluta, att ifrågavarande moment måtte utgå.

I motionerna framhålles bland annat:

Bestämmelsen, att medicinalstyrelsen skall avgöra vid tvist om naturaförmånerna, innebär en nyhet. Enligt gällande barnmorskelag, enligt vilken respektive primärkommuner skola svara för distriktsbarnmorskans naturaförmåner, finnes visserligen en bestämmelse, att barnmorskestyrelse skall meddela slutgiltigt beslut i dylik tvist. Detta synes fullt riktigt, ty i annat fall kunde stor oenhetlighet i fråga om naturaförmånerna och deras värdesättning förekomma inom relativt begränsade områden. Men i och med att det, såsom nu föreslagits, blir landstinget, som skall tillhandahålla naturaförmånerna, och dessa följaktligen bliva enhetligt reglerade för hela landstingsområdet, bortfaller helt skälet att införa en överordnad instans för bedömande av naturaförmånerna och deras värdering.

I full konsekvens härmed ha statsmakterna också, när det gällt distrikts-sköterskorna, till vilkas kontanta avlöning ju staten i viss utsträckning lämnar bidrag men vilkas naturaförmåner bekostas av landstingen, ansett sig kunna med fullt förtroende lämna åt landstingen att besluta med avseende å naturaförmånerna utan att göra medicinalstyrelsen till överinstans. Någon anledning att för barnmorskornas vidkommande härvidlag införa en annan ordning synes ej föreligga.

Framhållas må även, att landstingen bättre än medicinalstyrelsen känna förhållandena i de olika orterna och sålunda hava större möjligheter att rättvist avväga naturaförmånerna eller den för dessa utgående ersättningen. Då landstingen hava att besluta i fråga om naturaförmåner till ett flertal olika befattningshavarekategorier, kan man förvänta, att respektive naturaförmåner eller ersättningen härför fastställas på ett fullt opartiskt och även rättvist sätt de olika grupperna emellan.

Utskottet.

Utskottet finner det lämpligt, att, i enlighet med vad befolkningskommissionen och Kungl. Maj:t föreslagit, åt medicinalstyrelsen uppdrages att avgöra ifrågavarande tvister. Utskottet kan följaktligen icke tillstyrka de i ämnet väckta motionerna.

6 §.

Enligt 5 § första stycket i 1919 års lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skall distriktsbarnmorska i den av vederbörande barnmorskestyrelse för henne fastställda taxan tillförsäkras fria resor till och från förrättningsstället.

Enligt befolkningskommissionen (prop. nr 39 sid. 59 och 70) skulle distriktsbarnmorska, då hon för förrättning måst företaga färd, som överstigit en kilometer, vara berättigad att av den kvinna hon vårdat erhålla antingen fri skjuts eller ersättning för resekostnader enligt taxa, som fastställles av medicinalstyrelsen. Tvist rörande resekostnad som nu sagts skulle hänskjutas till barnmorskestyrelsen, som härutinnan ägde meddela beslut. Genom det förslag, kommissionen framlagt rörande moderskapsunderstöd, skulle enligt kommissionens mening barnaföderskans utgifter härför komma att täckas genom ekonomiskt bidrag från det allmännas sida.

Kommissionens förslag, att distriktsbarnmorskans resekostnader skola drabba den enskilde, har på några håll väckt kritik (prop. nr 39 sid. 81). *Värmlands läns landsting* anför härutinnan:

Då fråga uppstår angående indragande av barnmorskedistrikt visar erfarenheten, att det mindre är det längre avståndet, som avskräcker, utan fastmera de därmed förenade kostnaderna. Med nuvarande moderna fort-

skaffningsmedel erbjuder några mils resa för att hämta barnmorska inga större svårigheter, men det ställer sig för lantbefolkningen, som i regel icke befinner sig i så goda ekonomiska förhållanden, relativt dyrt att bekosta de längre resorna. Landstinget vill därför till övervägande framlägga förslag om att barnmorskans resor till barnaföderskas bostad bekostas av statsverket, då avståndet överstiger t. ex. 10 km. Det borde icke möta några oöverstigliga svårigheter att praktiskt ordna denna angelägenhet. Vederbörande provinsialläkare, som i regel väl känner till förhållandena inom sitt distrikt, borde kunna attestera ansökningarna om reseersättningar. Det är landstingets mening, att en anordning såsom den föreslagna skulle i hög grad underlätta omorganisationen av barnmorskedistriktet. Det skulle helt säkert också bli för statsverket billigare att bekosta dessa resor än att upprätthålla ett större antal distrikt, som icke betingas av några andra omständigheter än de långa avstånden mellan barnaföderskas bostad och barnmorskans stationsort.

Förste provinsialläkaren i Gävleborgs län yttrar:

Åtminstone för landsbygdens mindre bemedlade barnaföderskor kan näppe-
ligen tillfredsställande lättnad i utgifterna för barnbördsvård komma till
stånd, därest ej tillräckligt bidrag utgår för distriktsbarnmorskans resekos-
nader. Man behöver endast antaga, att en barnaföderska bor 10 km. från
distriktsbarnmorskan och att eftervård bör och måste äga rum 3—4 gånger,
för att finna att skjutsersättningen kommer att vida överstiga det arvode
distriktsbarnmorskan skolat kunna tillräkna sig.

Till förmån för resebidrag eventuellt efter viss behovsprövning uttalar
sig även *Sveriges läkarförbund*.

Barnmorskestyrelsen i Blekinge län anser att det för undvikande av att
barnmorska själv får bekosta sina resor bör stadgas ett enkelt men effektivt
och lämpligt sätt för barnmorskan att av barnaföderskan eller kommunen
utfå reseersättning i de fall, då kvinnan är eller föregiver sig vara medellös.

Medicinalstyrelsen uttalar, att resebidrag för barnmorska vid hembesök
böra medgivas för underlättande av barnmorskans kallande.

Föredragande departementschefen yttrar i propositionen nr 39 (sid. 88):

Att resekostnaderna för biträde i barnaföderskas hem skola åvila den
kvinna, som vårdats, står i överensstämmelse med det tidigare av mig an-
mälda förslaget om moderskapspenning och mödrahjälp, därvid ersättningen
åt mödrar beräknats med hänsyn tagen till förevarande kostnader. Skulle
framdeles efter genomförandet av en väsentligt förändrad distriktsindelning
ypas behov av bidrag till resekostnadernas bestridande för mera avlagset
boende, synes man då böra överväga åtgärder i sådant syfte. Vid resa för
tjänstgöring å anstalt bör motsvarande kostnad åvila vederbörande huvudman.

6 § i Kungl. Maj:ts förslag motsvarar 6 § 2 mom. i kommissionens förslag
med den jämkningen, att rätt till reseersättning ansetts böra inträda först vid
färd överstigande två kilometer.

Enligt *kungl. kungörelse den 29 juni 1926* (nr 293), ändrad genom kun-
görelse nr 390/1926, utgår statsbidrag till lindring i mindre bemedlade patien-
ters å landsbygden sjukvårdskostnader med $\frac{3}{5}$ av utgifterna för dels den del
av läkararvodet, som överstiger 7 kronor, och dels den del av läkarens resa,
som faller utanför ett avstånd av 10 km. från läkarstationen. Berättigad till
bidrag är person, som till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt är taxerad

till belopp, ej överstigande 2,000 kronor, och som icke äger eller brukar jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde överstigande 10,000 kronor.

I statsverkspropositionen till *innevarande riksdag* har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 75,000 kronor.

Kungl. Maj:ts berörda förslag har behandlats av statsutskottet, som i samband därmed förehaft en av herr T. Wolgast väckt motion, II: 224, vari hemställts, att riksdagen måtte dels besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående statsbidrag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader, dels ock besluta, att statsbidrag må utgå till den, vilkens taxering enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt icke överstiger 2,000 kronor och som icke äger eller brukar jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde överstigande 15,000 kronor.

Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 5 (sid. 55) uttalat, att utskottet delade motionärens uppfattning, att gällande bestämmelser icke för dylika patienter medförde ett tillfredsställande praktiskt resultat. Med hänsyn därtill ansåge sig utskottet böra tillstyrka, att frågan om lindring av de mindre bemedlades sjukvårdskostnader å landsbygden gjordes till föremål för förnyat övervägande i hela dess vidd, om möjligt i så god tid att förslag i ämnet kunde föreläggas nästa års riksdag.

Statsutskottet hemställde, att riksdagen måtte anvisa det begärda förslagsanslaget av 75,000 kronor samt hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående ändrade grunder för statsbidrag till lindring av mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader, vilken hemställan bifallits av riksdagen.

I anledning av propositionen nr 39 har väckts en motion, II: 413, av herr Mäler m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i de föreslagna grunderna för statsbidrag till slutet och öppen barnbördsvård m. m., att barnmorskas resekostnader vid förrättning i barnaföderskas hem, där detta är beläget på större avstånd från stationsorten, ersättes med allmänna medel.

Statsutskottet har rörande denna motion anfört i sitt utlåtande nr 121 (sid. 24):

Vad angår motionen II: 413, kan utskottet icke fränkänna det däri framställda yrkandet om ersättning av statsmedel för barnmorskas resekostnader vid förlösning i avlägset boende barnaföderskas hem visst fog. Onekligen bliva de barnaföderskor, som bo på ett mera avsevärt avstånd från distriktsbarnmorskas stationsort, försatta i betydligt sämre ekonomiskt läge än de, som hava sitt hem på ett nära avstånd från distriktsbarnmorska. Utskottet vill erinra, att riksdagen i anledning av en vid innevarande års riksdag väckt motion, II: 224, hos Kungl. Maj:t hemställt om utredning angående ändrade grunder för statsbidrag till lindring av mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader, varvid syftet bland annat varit att i resekostnads-hänseende bereda en mera effektiv lindring åt dem, som bo på längre avstånd från läkares stationsort. Då det synes lämpligt, att här berörda resekostnadsfrågor beaktas i ett sammanhang, har utskottet härmed velat rikta Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på det i motionen II: 413 framlagda spörsmålet.

I motionen II: 411 av herr Mäler m. fl. hemställes, att riksdagen måtte besluta vidtaga sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor, att bestämmelsen i den föreslagna lagens § 6 om distriktsbarnmorskans rätt att vid förrättning i barnaföderskas hem av den vårdade erhålla antingen fri skjuts eller ersättning för resekostnaden ändras därhän, att hon må erhålla sagda ersättning av allmänna medel, samt att lagens §§ 1 och 4 ävensom övergångsbestämmelsernas punkt 4:o) bringas i överensstämmelse härmed.

Utskottet har funnit sig böra föreslå den ändring i Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende, att distriktsbarnmorska, i enlighet med befolkningskommissionens förslag, skall vara berättigad till fri skjuts eller reseersättning, då hon för förrättning i barnaföderskas hem måst företaga färd, som överstigit *en* kilometer. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att enligt det allmänna resereglementet ersättning utgår, så snart den företagna färden överstiger nyssnämnda väglängd.

Utskottet.

I anledning av motionen II: 411 vill utskottet uttala sin anslutning till vad statsutskottet anfört i sitt utlåtande över propositionen nr 39 angående frågan om ersättning i vissa fall av allmänna medel för barnmorskans resekostnader vid förrättning i barnaföderskas hem. Enligt utskottets mening tala skäl för att vid den i statsutskottets utlåtande omförmälda utredning, varom riksdagen hemställt, jämväl frågan om statsbidrag till kostnaderna för barnaföderskas färd till och från förlossningsanstalt blir föremål för uppmärksamhet.

9—11 §§.

En redogörelse för *gällande bestämmelser om reservbarnmorskor* har lämnats å sid. 5 i detta utlåtande.

Befolkningskommissionens förslag i denna del (prop. nr 39 sid. 59 och 60) innehåller i huvudsak följande:

Inom varje landstingsområde skall finnas det antal reservbarnmorskor, medicinalstyrelsen efter förslag av barnmorskestyrelsen bestämmer. Då medicinalstyrelsen så prövar nödigt skall det sagda gälla även beträffande stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting. Reservbarnmorskorna skola fullgöra distriktsbarnmorskornas åligganden, då dessa åtnjuta semester eller eljest förfall för dem föreligger, och skola i övrigt vara skyldiga tjänstgöra inom förlossningsvården efter anvisning av barnmorskestyrelsen. I fråga om reservbarnmorskans tillsättande, åligganden och avlöningsförmåner samt de senares bestridande skola i tillämpliga delar gälla samma bestämmelser, som föreslagits beträffande distriktsbarnmorska. Under tid, då reservbarnmorska tjänstgör å annan ort än den där hon är bosatt, skall hon förses med möblerat rum jämte värme och lyse. När dylik tjänstgöring avser fullgörande av distriktsbarnmorskans åligganden under det denna åtnjuter semester eller eljest förfall för henne föreligger, skall nämnda rum med värme och lyse tillhandahållas av distriktsbarnmorskan.

I övriga fall skall det åligga vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, att tillhandahålla reservbarnmorskan nämnda förmåner. För kostnader i anledning av färd från bostadsorten till annan tjänstgöringsort och åter eller mellan två dylika tjänstgöringsorter skall reservbarnmorska erhålla ersättning av vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, efter vad som föreskrives i gällande resereglemente beträffande rese- och traktamentsklass III F.

För yttrandena över kommissionens förslag redogöres å sid. 81 och 82 i propositionen nr 39.

Föredragande departementschefen yttrar i propositionen nr 39 (sid. 88 och 89):

Reservbarnmorskornas antal anslås till ett 60-tal. Egentligt behov av sådana torde knappast föreligga under de närmaste åren med hänsyn till det stora antalet övertaliga distriktsbarnmorskor. Nya reservbarnmorskor lära därför endast i undantagsfall böra anställas och då endast för en kortare tid åt gången. Bestämmelser i sådant syfte ha av Kungl. Maj:t meddelats i samband med förenämnda beslut den 30 december 1936. I fråga om reservbarnmorskor, som anstälts före denna tidpunkt, tala billighetsskäl för att de icke uppsägas från sina befattningar. Då emellertid den nu stadgade minimilönen 500 kronor, varav 100 kronor utgår av statsmedel, synes väl låg, vill jag ej motsätta mig en förhöjning av densamma till 1,000 kronor, med rätt för vederbörande befattningshavare att vid tjänstgöring komma i åtnjutande av vikariatsersättning efter 600 kronor för år. Såväl den kontanta lönen som vikariatsersättningen torde, i enlighet med förenämnda principer för kostnadernas fördelning, böra bestridas av staten. Beträffande reservbarnmorska tillkommande naturaförmåner ifrågasätter jag ingen ändring i nu gällande bestämmelser. Vad angår de reservbarnmorskor, som komma att anställas, sedan distriktsbarnmorskornas antal reducerats i planmässig utsträckning, har jag ingenting att erinra emot kommissionens förslag, att till dem utgår enahanda kontant avlöning som till distriktsbarnmorska.

I propositionen nr 40 erinrar föredragande departementschefen, att genom övergångsbestämmelserna fastslås, att samtliga i 10 § omförmälda bestämmelser skola äga tillämpning allenast på reservbarnmorska, som kan komma att framdeles anställas, sedan antalet distriktsbarnmorskor reducerats i plan- enlig utsträckning.

Statsutskottet har i sitt ovannämnda utlåtande nr 121 icke haft något att erinra i nu ifrågasvarande hänseenden.

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i 9 och 10 §§ men har i anledning av 11 § i förslaget velat göra följande uttalande.

Enligt sistnämnda stadgande skall i överensstämmelse med gällande lagstiftning reservbarnmorska, då hon tjänstgör å annan ort än den, där hon är bosatt, förses med möblerat rum jämte värme och lyse. När tjänstgöringen avser fullgörande av distriktsbarnmorskans åligganden under dennas semester eller då annat förfall för henne föreligger, skall denna förmån tillhanda-

hållas av distriktsbarnmorskan. Även om detta stadgande ej får anses innebära, att distriktsbarnmorska skall vara tvungen att upplåta sin egen bostad åt vikarie, torde det likväl få betraktas som det normala, att så sker. Det är givetvis en fördel för allmänheten, att sådan vikarie är anträffbar på det ställe, där distriktsbarnmorskan har sin tjänstebostad. Utskottet har emellertid ej kunnat undgå att uppmärksamma de betydande olägenheter för distriktsbarnmorskan, som understundom torde bliva följden av en sådan anordning, särskilt i det fall att distriktsbarnmorskan har familj. Det torde ej sällan förekomma, att distriktsbarnmorska av ekonomiska eller andra skäl föredrager att tillbringa sin semester i sitt hem eller att hon under sjukdom lämpligen kan vårdas i hemmet. Att distriktsbarnmorska, som i dylika fall ej anser sig kunna upplåta sin bostad åt reservbarnmorska, skall vara pliktig att bekosta annan bostad åt henne, måste anses vara obilligt. Om en distriktsbarnmorska sålunda under sin semesterledighet, vilken enligt Kungl. Maj:ts förslag omfattar 30 dagar, skulle med egna medel erlægga hyra för särskild bostad åt vikarierande barnmorska för nämnda tid, skulle hon kunna åsamkas så betydande utgifter, att värdet av semesterförmånen väsentligt förringades. Det synes därför utskottet önskvärt och rimligt, att vederbörande landsting och städer, som ej deltaga i landsting, lämna gottgörelse till distriktsbarnmorska, som av godtagbara skäl ej upplåtit sitt hem åt vikarie och till följd därav nödgats bestrida kostnaderna för annan bostad åt henne. För att möjliggöra en sådan tillämpning har utskottet tillåtit sig föreslå en omformulering av ifrågavarande stadgande.

I överensstämmelse med vad som stadgas i 5 § 2 mom. torde böra föreskrivas, att frågor angående utgörande och beskaffenhet av naturaförmån enligt 11 § ävensom rörande ersättning för sådan förmån skola i händelse av tvist hänskjutas till medicinalstyrelsen, vars beslut ej får överklagas.

2:o i övergångsbestämmelserna.

Redogörelse för innebörden av detta stadgande har lämnats ovan i samband med behandlingen av 9—11 §§ i lagförslaget.

I denna punkt lämnas vissa bestämmelser rörande reservbarnmorska, som antagits före den 1 januari 1937. I fråga om dessa barnmorskor har föredragande departementschefen i propositionen nr 39 uttalat, att han, såvitt angår naturaförmåner, ej ifrågasätter ändring i gällande bestämmelser. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning. Enligt gällande lagstiftning är reservbarnmorska icke tillförsäkrad förmånen av fri telefon. På grund av den föreslagna lydelsen av punkten 2:o skulle emellertid till följd av utebliven hänvisning till 5 § 1 mom. tredje stycket nu ifrågavarande reservbarnmorska tillförsäkras fri telefon under viss förutsättning. En dylik förmån torde, såsom synes framgå av departementschefens uttalande, icke ha varit avsedd. Med hänsyn härtill och då stadgandet jämväl i ett annat avseende torde böra förtydligas, har utskottet tillåtit sig föreslå vissa formella jämkningar.

Utskottet.

4:o och 5:o i övergångsbestämmelserna.

En redogörelse för *gällande lagstiftning om kommunbarnmorskor* har lämnats å sid. 5 i detta utlåtande.

Befolkningskommissionens förslag (prop. nr 39 sid. 60 och 61) till reglering av kommunbarnmorskornas förhållanden innebär i huvudsak följande:

Till en början anses böra stadgas, att där en eller flera barnmorskor, som äro fast anställda av kommun eller kommuner enligt 1908 års lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande finnas inom område, vilket enligt av medicinalstyrelsen fastställd distriktsindelning skall utgöra ett barnmorskedistrikt, skall detta icke utgöra hinder för anställande av distriktsbarnmorska för området under förutsättning, att från distriktsbarnmorskans verksamhet undantages biträde vid förlossningar inom den eller de kommuner, där enligt nyssnämnda lag anställd barnmorska alltjämt tjänstgör. Vidare föreslås, att sådan kommunbarnmorska skall åtnjuta dels löneförmåner av vederbörande kommun eller kommuner enligt 3 § förenämnda lag dels ock, under villkor att hon inom sitt område utan särskild ersättning lämnar förvård åt havande kvinnor, biträder vid förlossning i hemmet ävensom lämnar eftervård åt havande kvinnor, som förlösts i hemmet, av statsmedel 400 kronor om året jämte ersättning enligt av medicinalstyrelsen fastställd taxa för sålunda lämnad hjälp. Slutligen har ansetts böra föreskrivas, att kommunbarnmorska, varom är fråga, skall, om hon frivilligt avgår från sin befattning efter uppnådda 55 levnadsår, vara berättigad att från statens pensionsanstalt av statsmedel erhålla pension jämte tilläggsförmåner därå efter samma grunder, som skola gälla beträffande distriktsbarnmorska, därvid statens pensionsanstalt skall fastställa, vilken tid hon skäligen må tillgodoräkna såsom tjänsteår. Från sålunda beräknat pensionsbelopp skall avdrag göras för de pensionsförmåner, som barnmorskan vid avgången må komma i åtnjutande av på grund av att hon varit delägare i barnmorskornas pensionsanstalt. Det nu sagda skall dock icke gälla beträffande sådan barnmorska, vars befattning redan är förenad med pensionsrätt jämlikt reglementet för statens pensionsanstalt eller som på grund av att hon varit delägare i barnmorskornas pensionsanstalt är berättigad till pensionsförmåner med högre belopp än här fastställts.

För *yttrandena* över kommissionens förslag i denna del redogöres å sid. 82 och 83 i propositionen nr 39.

Föredragande departementschefen yttrar i propositionen nr 39 (sid. 89):

Förefintligheten av de s. k. kommunbarnmorskorna utgör, såsom från flera håll framhållits, ett hinder för ett rationellt genomförande av den föreslagna omorganisationen av barnmorskeväsendet. Denna form för anställning av barnmorskor synes även böra avvecklas så snart som möjligt. En utväg vore måhända att hålla kommunbarnmorskorna helt utanför den nya distriktsindelningen. Detta torde dock möta svårigheter, därest principen om fri förlossningsvård allmänt skall kunna upprätthållas. I stället synes den väg, kommissionen anvisat, böra beträdas. Dock torde sådan kommunbarnmorska,

som vid tidpunkten för omorganisationens ikraftträdande uppnått 55 år, icke med bidrag av statsmedel böra beredas pension, såvida hon ej samtidigt avgår från sin befattning. Endast de kommunbarnmorskor, som ej fyllt 55 år, skulle sålunda inordnas i den nya organisationen, varemot de övriga skulle bli hänvisade att, därest de ej föredrogo att omedelbart avgå med pension, arbeta under konkurrens med distriktsbarnmorskorna, i vilkas åligganden skulle ingå att lämna fri förlossningsvård. Vid en dylik anordning synes kunna förväntas, att kommunerna i stor utsträckning komma att begagna sig av den möjlighet de lära äga att entlediga de kommunbarnmorskor, som vid den nya organisationens ikraftträdande kunna beredas pension genom statens försorg. Beträffande de fåtaliga kvarstående kommunbarnmorskorna, torde bestämda villkor böra uppställas för ökat bidrag av statsmedel till avlöningen. Sålunda bör krävas att de skola äga skyldighet avgå med pension vid fyllda 55 års ålder. Sättet för ordnandet av kommunbarnmorskornas pensionering torde få upptagas till prövning efter föredragning av chefen för finansdepartementet.

I förevarande proposition, nr 40, yttrar *föredragande departementschefen*:

Vad kommissionen under 2) och 3) i övergångsbestämmelserna föreslagit i fråga om de s. k. kommunbarnmorskorna har jag, såsom framgår av vad jag anfört vid anmälan av ärendet rörande förbättrad förlossningsvård m. m., ansett mig böra i huvudsak godtaga. Dock hava, i enlighet med vad jag då erinrat, vissa jämkningar i förslaget vidtagits. För ett allmänt upprätthållande av principen om kostnadsfri förlossningsvård har sålunda ansetts böra stadgas, att barnmorskehjälp inom kommunbarnmorskans område skall undantagas från distriktsbarnmorskans verksamhet allenast under förutsättning, att kommunbarnmorskan åtagit sig att inom sitt område utan annan ersättning av de vårdade än för resekostnad lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlösts i hemmet. Vidare har såsom ytterligare villkor för att statsbidrag skall utgå till kommunbarnmorskans avlöning i departementsförslaget föreskrivits, att hon skall hava förbundit sig att avgå från sin befattning vid uppnådda femtiofem levnadsår.

I proposition nr 257 till innevarande riksdag, vilken för behandling hänvisats till bankoutskottet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordas utfärda bestämmelser i fråga om pensionsförhållandena för vissa barnmorskor.

I ett i sistnämnda proposition omförmält, den 9 februari 1937 dagtecknat utlåtande av *statens pensionsanstalt* med förslag rörande de bestämmelser i pensionshänseende, som kunde böra meddelas vid bifall till propositionerna nr 39 och 40, har pensionsanstalten yttrat bland annat:

I den nu framlagda propositionen nr 39 rörande förlossningsvården m. m. har i fråga om kommunbarnmorskornas ställning kommissionens förslag något jämkats, så att möjligheterna för dessa barnmorskor att fortsätta med sin verksamhet beskrivits. Enligt uttalande å sid. 89 i propositionen skall nämligen, i motsats till vad kommissionen föreslagit, för kommunbarnmorska, som fyllt 55 år, dennas verksamhetsområde icke undantagas från distriktsbarnmorskans område; den i förslaget till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. intagna bestämmelsen härom (Övergångsbestämmelsen 4:o) synes dock böra förtydligas med ett angivande av sagda åldersgräns.

Utskottet.

Enligt vad föredragande departementschefen uttalat i propositionen nr 39 skola endast de kommunbarnmorskor, som ej fyllt 55 år, inordnas i den nya organisationen, varemot de övriga skola vara hänvisade att, därest de ej föredraga att omedelbart avgå med pension, arbeta under konkurrens med distriktsbarnmorskorna. Vad departementschefen sålunda föreslagit föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet har emellertid — i anledning av vad statens pensionsanstalt i sitt ovan omförmälda utlåtande yttrat — funnit sig böra tillstyrka, att punkten 4:o i övergångsbestämmelserna underkastas vissa formella jämkningar.

Lagen angående ändrad lydelse av 19 § epidemilagen.

Enligt 16 § i *epidemilagen den 19 juni 1919* (nr 443) skall för ordnande av allmänna sjukvården vid smittsamma sjukdomar varje landstingsområde utgöra ett epidemidistrikt. Stad, som icke deltagar i landsting, utgör eget epidemidistrikt. Slutligen äger Konungen för särskilt fall medgiva, att stad, som deltagar i landsting, må utgöra eget epidemidistrikt. Handhavandet av epidemidistriktets angelägenheter tillkommer (17 §) i stad, som utgör eget epidemidistrikt, stadsfullmäktige samt å annan ort landstinget. Förvaltningen av epidemisjukhus tillkommer enligt 19 § i stad, som utgör eget epidemidistrikt, hälsovårdsnämnden, och å annan ort en för epidemidistriktet tillsatt epideminämnd. Sådan epideminämnd skall bestå av förste provinsialläkaren i länet som självskriven ledamot samt tre inom epidemidistriktet bosatta personer, vilka väljas av landstinget för en tid av fyra kalenderår. För de valda ledamöterna skall landstinget för samma tid utse lika antal suppleanter. Närmare bestämmelser angående epideminämndens åligganden lämnas i 20—22 §§.

Såsom utskottet förut (sid. 6) erinrat har *1934 års riksdag* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om utredning, huruvida och på vad sätt ändringar i gällande lagar och författningar borde vidtagas i syfte att bereda landsting möjlighet att från epideminämnd och måhända även från barnmorskestyrelse överflytta dem åliggande uppgifter å landstings förvaltningsutskott, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

En redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de *yttrandena*, som avgivits över riksdagens skrivelse i nu ifrågakvarande del, återfinnes å sid. 11—16 i propositionen nr 40.

Föredragande departementschefen anför, bland annat:

Den verkställda utredningen har givit vid handen, att i åtskilliga hänseenden avsevärda fördelar vore att vinna vid en överflyttning av epideminämnden åliggande uppgifter å landstingets förvaltningsutskott. Jag vill sålunda erinra om hurusom i många fall epidemisjukhus blivit förlagt omedelbart intill ett lasarett för att på så sätt de båda sjukvårdsinrättningarna skola kunna hava, åtminstone delvis, gemensam ekonomisk förvaltning och även vid behov kunna utnyttja varandras lokaler och sjukvårdspersonal. Där så skett, fram-

står önskemålet om en enhetlig ledning såsom fullt naturligt. Även spörsmålet om användningen för andra sjukvårdsändamål av icke längre behöfliga epidemisjukhus skulle sannolikt lättare och smidigare kunna lösas, därest ledningen av epidemivården överlättes å landstingets förvaltningsutskott i dess egenskap av sjukhusberedning. Att förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning, på lämpligt sätt biträtt av förste provinsialläkaren, skulle väl fylla sin uppgift som epideminämnd, därom är jag övertygad. Jag kan sålunda icke dela de farhågor härutinnan, som från några håll uttalats. Även om jag kommit till den övertygelsen, att en mera genomgripande centralisering av ledningen för landstingets mycket omfattande verksamhet på hälso- och sjukvårdens områden är starkt motiverad och inom en näraliggande framtid torde böra genomföras, kan jag icke häri se något skäl för att nu medverka till ett uppskov med den ifrågasatta, utan större svårigheter genomförbara reformen. I vissa hänseenden synes det för övrigt snarast vara en fördel, om en dylik centralisering sker i etapper.

Emellertid hava i yttrandena även framhållits synpunkter, som tala för ett bibehållande tills vidare av de nuvarande epideminämnderna, åtminstone i vissa län. Sålunda kan det exempelvis vara mindre lämpligt att inom landstingsområde, varest en i landstinget deltagande stad utgör eget epidemidistrikt, låta förvaltningsutskottet fungera som epideminämnd. Med hänsyn härtill vill jag förorda att, såsom riksdagen i sin skrivelse förutsatt, allenast möjlighet beredes landstingen att från epideminämnd överflytta nämnden åliggande uppgifter på förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning. Jag vill erinra, att en liknande möjlighet redan förefinnes på distriktsvårdens område. Enligt kungörelsen den 28 juni 1935 (nr 428) angående statsbidrag till distriktsvård äger sålunda landsting efter medgivande av medicinalstyrelsen besluta, att distriktsvårdsstyrelsen skall utgöras av förvaltningsutskottet eller avdelning därav, därest utskottet eller avdelningen är i huvudsak sammansatt efter de grunder, som gälla distriktsvårdsstyrelse. I analogi med vad som sålunda gäller beträffande distriktsvården vill jag förorda, att å landstingen beredes möjlighet att låta förvaltningsutskottet eller avdelning därav fungera såsom epideminämnd. Skäl torde emellertid icke föreligga att för giltigheten av beslut härom fordra medicinalstyrelsens godkännande. Icke heller torde det villkoret böra uppställas, att förste provinsialläkaren skall hava säte och stämma i utskottet eller avdelningen. Däremot bör förste provinsialläkaren kallas till — och instruktionsledes åläggas närvara vid — utskottets eller avdelningens sammanträden, då ärende angående epidemivård handlägges, samt äga rätt att i dylikt ärende yttra sig och få avvikande mening antecknad till protokollet. Att förlåna förste provinsialläkaren laglig rätt att inom utskottet eller avdelningen väcka förslag i epidemivårdsfrågor eller att öva inflytande vid utsättande av tid för sammanträde synes mig knappast erforderligt. Man torde kunna förvänta, att även utan tvångsföreskrifter största möjliga hänsyn kommer att tagas till förste provinsialläkarens önskemål, i den mån de äro befogade.

I nu angivna syfte torde till 19 § epidemilagen böra fogas ett nytt stycke, avfattat i enlighet med vad jag anfört.

Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag. I likhet med föredragande departementschefen vill utskottet sålunda förorda, att allenast möjlighet beredes landstingen att från epideminämnd överflytta nämnden åliggande uppgifter på förvaltningsutskott eller viss avdelning av detsamma. Vederbörande huvudmän skola följaktligen äga frihet att under beaktande av de lokala förhållandena avgöra, vilket organ som skall handhava nu ifrågasvarande uppgifter.

Utskottet.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande att det i propositionen framlagda förslaget till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag

om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

För tillgodoseende av barnaföderskors behov av förlossningshjälp skall riket vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med minst en fast anställd distriktsbarnmorska. Distriktsindelningen fastställles av medicinalstyrelsen, som därjämte efter förslag av barnmorskestyrelsen, varom i 2 § förmäles, bestämmer antalet distriktsbarnmorskor för varje distrikt.

Utän hinder av vad i denna lag stadgas äger medicinalstyrelsen att för stad, som ej deltagar i landsting, medgiva, att staden må undantagas från distriktsindelningen, under villkor att staden träffar avtal med tillräckligt antal barnmorskor att fullgöra distriktsbarnmorska enligt denna lag åliggande uppgifter utan annan ersättning av den vårdade än för kostnad, som avses i 6 §.

2 §.

1 mom. Inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, skall, på landstingets eller stadens bekostnad, finnas en barnmorskestyrelse, vilken skall hava till uppgift att handlägga ärenden rörande barnmorskeväsendet inom landstingsområdet eller staden.

Barnmorskestyrelse inom landstingsområde skall bestå av förste provinssiäläkaren eller dennes ställföreträdare som ordförande samt två av landstinget för fyra år i sänder valda ledamöter jämte enahanda antal för samma tid utsedda suppleanter.

Beträffande stad, som nyss nämnts, skall styrelsen bestå av vederbörande förste stadsläkare eller dennes ställföreträdare som ordförande samt två av stadsfullmäktige för fyra år i sänder valda ledamöter jämte enahanda antal för samma tid utsedda suppleanter. På framställning av sådan stad äger Kungl. Maj:t medgiva den ändring av styrelsens sammansättning, som kan finnas påkallad.

2 mom. Där landsting finner sådant lämpligt, må landstinget besluta, att barnmorskestyrelsen skall utgöras av landstingets förvaltningsutskott eller viss avdelning därav. Utgöres barnmorskestyrelsen av förvaltnings-

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

utskottet eller avdelning därav, skall förste provinsialläkaren i länet kallas till sådant utskottets eller avdelningens sammanträde, vid vilket ärende angående barnbördsvård är avsett att förekomma; och äger förste provinsialläkaren rätt att vid handläggningen av sådant ärende deltaga i överläggningarna men ej i beslutet samt att få sin mening antecknad till protokollet.

3 mom. Närmare bestämmelser om barnmorskestyrelsernas verksamhet utfärdas av Kungl. Maj:t.

3 §.

Distriktsbarnmorska förordnas av barnmorskestyrelsen tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid.

4 §.

Det åligger distriktsbarnmorska att inom det eller de distrikt, som barnmorskestyrelsen bestämmer, utan annan ersättning av den vårdade än i 6 § sägs lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlösts i hemmet. Därjämte är distriktsbarnmorska skyldig att utan särskild ersättning efter anvisning av barnmorskestyrelsen tjänstgöra å förlossningsanstalt, som drives av landsting eller stad, som ej deltagit i landsting.

5 §.

1 mom. Distriktsbarnmorska skall åtnjuta dels kontant lön av minst ett-tusenfemhundra kronor för år jämte tre ålderstillägg, vardera å etthundra kronor, efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring, dels ock kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Bostaden skall omfatta minst ett rum och kök jämte nödiga uthus ävensom, där hinder härför icke möter, särskilt rum för mottagning.

Utöver sålunda stadgad kontant lön äger distriktsbarnmorska, som under loppet av ett kalenderår biträtt vid mer än tjugufem förlossningar i hemmet eller å förlossningsanstalt, vilken drives av landsting eller stad, som ej deltagit i landsting, åtnjuta lönetillägg med tio kronor för varje sådan förlossning utöver tjugufem, dock högst med trehundra kronor för kalenderår.

Distriktsbarnmorska skall tillika kostnadsfritt erhålla alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar varjämte, där så lämpligen kan ske, fri telefon skall beredas henne.

Distriktsbarnmorska äger rätt att åtnjuta semester under sammanlagt trettio dagar årligen på tid, som barnmorskestyrelsen bestämmer.

2 mom. Fråga angående utgörande och beskaffenhet av naturaförmåner ävensom rörande ersättning för sådan förmån skall i händelse av tvist hänskjutas till medicinalstyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut. Dylikt beslut må ej överklagas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 mom. För kostnader i anledning av färd från bostadsorten till annan tjänstgöringsort och åter eller mellan två dylika tjänstgöringsorter skall distriktsbarnmorska erhålla ersättning efter vad som föreskrives i gällande resereglemente beträffande rese- och traktamentsklass III F.

6 §.

Då distriktsbarnmorska för förrättning i barnaföderskas hem måst företaga färd, som överstigit två kilometer, är hon berättigad att av den vårdade erhålla antingen fri skjuts eller ersättning för resekostnaden enligt taxa, som fastställes av medicinalstyrelsen.

Twist rörande resekostnad som nu sagts skall hänskjutas till barnmorskestyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut. Dylikt beslut må ej överklagas.

6 §.

Då distriktsbarnmorska för förrättning i barnaföderskas hem måst företaga färd, som överstigit en kilometer, är hon berättigad att av den vårdade erhålla antingen fri skjuts eller ersättning för resekostnaden enligt taxa, som fastställes av medicinalstyrelsen.

7 §.

De till distriktsbarnmorska jämlikt 5 § 1 mom. första och andra styckena utgående avlöningsförmåner bestridas, med åtnjutande av bidrag, varom i 8 § sägs, av vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Av landstinget eller staden tillhandahållas jämväl i 5 § 1 mom. tredje stycket omförmälda förbrukningsartiklar och telefon samt bestrides i 5 § 3 mom. angiven ersättning.

8 §.

Till distriktsbarnmorskans årliga avlöning bidrager staten med ettusenfemhundra kronor jämte belopp, motsvarande dels till henne utgående ålders-tillägg, dels ock det särskilda lönetillägg, varom förmåles i 5 § 1 mom. andra stycket.

9 §.

Inom varje landstingsområde skall finnas en eller flera reservbarnmorskor. Antalet bestämmes av medicinalstyrelsen efter förslag av barnmorskestyrelsen.

Då medicinalstyrelsen så prövar nödigt, skall vad i första stycket sägs gälla även beträffande stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting.

Reservbarnmorskorna skola fullgöra distriktsbarnmorskornas åligganden, då dessa åtnjuta semester eller eljest förfall för dem föreligger, och skola i övrigt vara skyldiga tjänstgöra inom förlossningsvården efter anvisning av barnmorskestyrelsen.

10 §.

Vad i 3—8 §§ sägs beträffande distriktsbarnmorska skall i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om reservbarnmorska.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

11 §.

Under tid, då reservbarnmorska tjänstgör å annan ort än den, där hon är bosatt, skall hon förses med möblerat rum jämte värme och lyse. När dylik tjänstgöring avser fullgörande av distriktsbarnmorskas åligganden under det denna åtnjuter semester eller eljest förfall för henne föreligger, skall nämnda rum med värme och lyse tillhandahållas av distriktsbarnmorskan; i övriga fall åligger det vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, att låta förse reservbarnmorskan med nämnda förmåner.

(Utskottets förslag.)

11 §.

Under tid, då reservbarnmorska tjänstgör å annan ort än den, där hon är bosatt, skall hon förses med möblerat rum jämte värme och lyse. När dylik tjänstgöring avser fullgörande av distriktsbarnmorskas åligganden under det denna åtnjuter semester eller eljest förfall för henne föreligger, skall nämnda rum med värme och lyse tillhandahållas av distriktsbarnmorskan; dock att i fall, då distriktsbarnmorskan på grund av familjeförhållanden, sjukdom eller andra synnerliga skäl icke lämpligen kunnat upplåta sin bostad åt reservbarnmorskan samt bestritt kostnaderna för anskaffande av annan bostad åt henne, det åligger vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, att bereda distriktsbarnmorskan gottgörelse för nödiga kostnader. I övriga fall åligger det landstinget eller staden att låta förse reservbarnmorskan med nämnda förmåner.

Fråga angående utgörande och beskaffenhet av naturaförmån varom ovan stadgas ävensom rörande ersättning för sådan förmån skall i händelse av trist hänskjutas till medicinalstyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut. Dylikt beslut må ej överklagas.

Denna lag, varigenom lagen den 28 mars 1919 (nr 138) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. upphäves, träder i kraft den 1 januari 1938.

Härvid skola gälla följande

Övergångsbestämmelser.

1:o) Bestämmelserna i 2 §. skola äga tillämpning från och med den 1 juli 1937. Vad i 1 mom. av samma paragraf stadgas angående val av ledamöter och suppleanter i barnmorskestyrelse skall dock icke föranleda rubbning i beståndet av sådant val, som företagits före sagda dag.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2:o) Beträffande reservbarnmorska, som antagits före den 1 januari 1937, skall — i stället för vad som stadgas i 10 §, jämförd med 5 § 1 mom. första och andra styckena samt 7 och 8 §§ — gälla, att sådan barnmorska skall av vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, åtnjuta kontant lön av minst ettusen kronor för år ävensom, då hon tjänstgör såsom distriktsbarnmorska, särskild ersättning härför, beräknad efter sexhundra kronor för år; och skall till nämnda årliga avlöning bidrag av statsmedel utgå med ettusen kronor jämte belopp, motsvarande särskild tjänstgöringsersättning.

3:o) Distriktsbarnmorska, som enligt medicinalstyrelsens medgivande biträder i statsunderstödd förebyggande barnavårdsverksamhet, skall för sådant biträde uppbära särskild ersättning, beräknad efter trehundra kronor för år; dock att sådan ersättning och i 5 § 1 mom. andra stycket omförmält lönetillägg icke må sammanlagt uppgå till mer än trehundra kronor för år. Ersättning, som nu nämnts, skall gäldas helt med bidrag av statsmedel.

4:o) Där inom område, som enligt av medicinalstyrelsen jämlikt 1 § fastställd distriktsindelning skall utgöra ett barnmorskedistrikt, vid tiden för lagens ikraftträdande finnes en eller flera barnmorskor, som äro fast anställda av kommun eller kommuner enligt lagen den 13 juni 1908 (nr 57) angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, skall detta icke utgöra hinder för anställande av distriktsbarnmorska för området. Har enligt lagen den 13 juni 1908 anställd barnmorska åtagit sig att inom sitt område utan annan ersättning av den vårdade än för kostnad, som avses i 6 §, lämna förvård

2:o) Beträffande reservbarnmorska, som antagits före den 1 januari 1937, skall — i stället för vad som stadgas i 10 §, jämförd med 5 § 1 mom. första och andra styckena samt *tredje stycket i vad det avser telefon, motsvarande stadganden i 7 § ävensom 8 §* — gälla, att sådan barnmorska skall av vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, åtnjuta kontant lön av minst ettusen kronor för år ävensom, då hon tjänstgör såsom distriktsbarnmorska, särskild ersättning härför, beräknad efter sexhundra kronor för år; och skall till nämnda årliga avlöning bidrag av statsmedel utgå med ettusen kronor jämte belopp, motsvarande särskild tjänstgöringsersättning.

4:o) Där inom område, som enligt av medicinalstyrelsen jämlikt 1 § fastställd distriktsindelning skall utgöra ett barnmorskedistrikt, vid tiden för lagens ikraftträdande finnes en eller flera barnmorskor, som äro fast anställda av kommun eller kommuner enligt lagen den 13 juni 1908 (nr 57) angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, skall detta icke utgöra hinder för anställande av distriktsbarnmorska för området. Har enligt lagen den 13 juni 1908 anställd barnmorska, *som den 1 januari 1938 ej fyllt femtiofem år*, åtagit sig att inom sitt område utan annan ersättning av den vårdade än

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlösts i hemmet, skall emellertid från distriktsbarnmorskans verksamhet undantagas barnmorskehjälp inom sistnämnda område.

för kostnad, som avses i 6 §, lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlösts i hemmet, skall emellertid *för tiden intill dess sådan barnmorska uppnått femtiofem års ålder* från distriktsbarnmorskans verksamhet undantagas barnmorskehjälp inom sistnämnda område.

5:o) Av kommun eller kommuner anställd barnmorska, som under punkt 4:o) sägs, skall åtnjuta dels henne jämlikt hittills gällande lag från vederbörande kommun eller kommuner tillkommande löneförmåner, dels ock, därest hon iklätt sig åtagande, varom i nämnda punkt förmäles, och tillika förbundit sig att avgå från sin befattning vid uppnådda femtiofem levnadsår, ett lönetillskott av fyrahundra kronor om året jämte ersättning enligt av medicinalstyrelsen fastställd taxa för lämnad vård; skolande nämnda lönetillskott och ersättning gäldas helt med bidrag av statsmedel.

B. att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda, nedan intagna förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 19 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Härigenom förordnas, att 19 § epidemilagen den 19 juni 1919 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

19 §.

Förvaltningen av — — — tillsatt epideminämnd.

Sådan epideminämnd — — — antal suppleanter.

Där landsting finner sådant lämpligt, må landstinget besluta, att epideminämnden skall utgöras av landstingets förvaltningsutskott eller viss avdelning därav. Utgöres epideminämnden av förvaltningsutskottet eller avdelning därav, skall förste provinsialläkaren i länet kallas till sådant utskottets eller avdelningens sammanträde, vid vilket ärende angående epidemivård är avsett att förekomma; och äger förste provinsialläkaren rätt att vid handläggningen av sådant ärende deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

C. att motionerna I: 207 och II: 420 måtte anses besvarade genom vad utskottet ovan under A. hemställt; samt

D. att motionen II: 411, i den mån den icke blivit beaktad genom vad utskottet ovan anført, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 april 1937.

På andra lagutskottets vägnar:

SIGFRID HANSSON.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sigfrid Hansson, P. Sandström, Heiding, Norman, Wistrand, Myrdal* och *Sten*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Olovson, Skoglund, Pettersson* i Hällbacken, *Sandström* i Sollefteå och *Gardell** samt fröken *Hesselgren* och fru *Johansson*.

* Ej närvarande vid behandlingen av 11 § och vid utlåtandets justering.

Reservationer:

beträffande lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

vid 5 § 1 mom.

av fröken *Hesselgren* och fru *Johansson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka stadgandet med den ändring, att ordet »ettusenfemhundra» utbytes mot »ettusenåttahundra»;

vid 5 § 2 mom.

av herrar *P. Sandström, Wistrand, Hage, Skoglund* och *Sandström* i Sollefteå, som ansett, att utskottet bort, med tillstyrkande av motionerna I: 207 och II: 420, förorda att 5 § 2 mom. i förslaget till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skall utgå.

vid 8 §

av fröken *Hesselgren* och fru *Johansson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka stadgandet med den ändring, att ordet »ettusenfemhundra» utbytes mot »ettusenåttahundra»;

vid 11 §

av herrar *P. Sandström, Wistrand, Hage, Skoglund* och *Sandström* i Sollefteå, som ansett, att utskottet icke bort tillstyrka andra stycket i utskottets förslag till ifrågavarande stadgande.